

Övningsuppgifter till Wikipedia

Börja med något du kan

Ofta hamnar man på Wikipedia när man gör en webbsökning efter något man inte vet. Man kanske undrar var Korpilombolo ligger och näst högst i Googles träfflista syns artikeln från Wikipedia. Där står att ”**Korpilombolo** är en tätort i Pajala kommun ...”, lite om ortnamnets etymologi, ortens historia från 1500-talet och som avslutning lite kuriosas.

Men är detta all väsentlig kunskap om Korpilombolo? Man ser ju inte vad som har utelämnats. Och är uppgifterna korrekta? Stöds de av källhänvisningar?

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I sökrutan till vänster, skriv in **din egen hemort**, eller något annat ämne som du behärskar.
- Granska artikeln och leta efter sakfel eller brister.
- Har något viktigt utelämnats? Redovisas informationen i lämplig ordning? Är artikeln lättläst och förklarande?
- Sammanfatta dina åsikter i 3–5 punkter.
- Klicka på fliken ”Diskussion” överst i sidan.
- Om diskussionssidan redan fanns, klicka på fliken ”Nytt avsnitt”.
- Skriv in dina åsikter om artikeln, förklara att du bor på orten och känner till den väl. Avsluta inlägget med fyra tilde-tecken (~~~~).
- Klicka på knappen ”Spara” under textrutan.

Övningsuppgifter till Wikipedia

Registrera ett användarnamn

Det är tillåtet att redigera Wikipedia anonymt, utan att registrera något användarnamn. Men i historiken och loggar visas då IP-adressen i stället för användarnamnet, och det kan vara mer avslöjande. Det bästa är registrera ett neutralt och harmlöst användarnamn, en pseudonym. Då kan man själv välja hur mycket man vill avslöja om sig själv på sin användarsida.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- Klicka på ”Logga in/skapa konto” överst i högra hörnet. Om den länken inte finns, klicka först på ”logga ut”.
- Klicka på länken ”Skapa ett användarkonto”.
- Tolka den suddiga texten och skriv av den i rutan. Detta är en ”captcha” som testar om du är en människa.
- Fundera ut ett bra användarnamn. Ha också något i reserv om ditt första val redan skulle vara upptaget.
- Välj ett lösenord. Men ange inte samma lösenord som du har till jobbet eller din Internetbank. Det spelar kanske ingen roll om någon skulle lyckas avlyssna ditt Wikipedia-lösen och börja skriva artiklar i ditt namn. Men du vill ju inte riskera säkerheten på jobbet eller banken för det.
- Du kan ange din e-postadress om du vill. Den visas inte för andra användare, men de kan skicka meddelanden till dig genom Wikipedia-servern.
- Tryck på knappen ”Skapa ett konto”.

Övningsuppgifter till Wikipedia

Skapa en användarsida

När ditt användarnamn syns i loggar och historiken för artiklar, kan andra klicka på namnet för att komma till din användarsida. Där kan du berätta om dig själv, precis så mycket eller lite som du vill.

Om du har registrerat ett användarnamn och loggat in, syns några länkar överst till höger. Om ditt användarnamn syns i rött, har du ännu inte skapat någon användarsida.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- Om det står ”Logga in” i övre högra hörnet, klicka på den länken och ange ditt användarnamn och lösenord.
- Nu ska ditt användarnamn och några andra länkar synas överst till vänster.
- Klicka på ditt användarnamn. Om det var en blå länk, hade du redan en användarsida. Klicka i så fall på ”redigera”.
- Det du skriver i textrutan blir din användarsida. Skriv exempelvis: ”Jag är nybörjare på Wikipedia och följer övningsuppgifterna för att lära mig”.
- Du kan också skriva på din användarsida varför du tycker att Wikipedia är viktigt. Hur vi skriver i Wikipedia kan vi komma överens om, men varför vi skriver kan vara olika för varje användare.
- Klicka på knappen ”Spara” under textrutan.

Övningsuppgifter till Wikipedia

Diskutera med andra användare

Wikipedia är ett samarbete mellan många användare. Kommunikationen med dem är viktig och kan ske på många sätt. Det viktigaste är varje användares diskussionssida.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- Se till att du är inloggad. Ditt användarnamn ska stå bland länkarna högst uppe till höger.
- Fråga någon annan deltagare vid övningarna om deras användarnamn. Låt oss säga att det är ”Rymdbörje”.
- I sökrutan till vänster, skriv in Användare:Rymdbörje
- Vad avslöjar Rymdbörje om sig själv på användarsidan?
- I menyn till vänster, klicka länken ”Användarbidrag”. Har Rymdbörje gjort några intressanta redigeringar?
- Gå tillbaka till användarsidan för Rymdbörje.
- Klicka fliken ”Diskussion” högst upp.
- Om det redan fanns en diskussionssida, klicka på fliken ”Nytt avsnitt”.
- Skriv in i rutan: Visst är det skoj med övningsuppgifter. Men är det inte kaffepaus snart? ~~~~
- Klicka på knappen ”Spara” under textrutan.
- De fyra tilde-tecknen (~~~~) ska nu ha blivit en signatur, som är ditt eget användarnamn och datum.
- Be Rymdbörje att gå till någon sida på Wikipedia.

Övningsuppgifter till Wikipedia

Skall jag taga vara på min broder? ^(1 Mos. 4:9)

Wikipedia har ingen centralredaktion, så vem håller koll på klottret? Det är din uppgift! Wikipedia är den fria encyklopedin, som alla kan läsa, alla kan skriva och alla kan övervaka och kvalitetssäkra.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I vänstermenyn, klicka ”Senaste ändringarna”.
- I den här sidan syns de 50 senaste redigeringarna som gjorts. Ett **N** i fetstil anger att en ny sida har skapats. Ett **m** i fetstil anger att en mindre ändring har gjorts. I kursiv stil i slutet av raden visas användarens redigeringskommentar.
- Klicka på länken ”(skillnad)” för något sida i listan som verkar intressant.
- Till vänster visas i gult den text som tagits bort. Till höger visas i grönt den text som lagts till. De ord som ändrades kan vara markerade i rött.
- Var det en förnuftig redigering, så låt den vara och gå tillbaks till Senaste ändringarna för att undersöka en annan redigering.
- Om det var elakt klotter, klicka ”gör ogjord” uppe till höger.
- Men om det var en oförnuftig ändring, som troligen gjordes av missförstånd, kan du i stället gå till användarens diskussionsida och vänligt påpeka misstaget. Alla ska ha en chans att bättra sig.
- Under ”Senaste ändringarna” finns också länkar till ”loggar” över andra slags händelser, till exempel nya användarkonton och sidor som blivit raderade.

Övningsuppgifter till Wikipedia

Rätta ett stavfel

Många artiklar i Wikipedia är skrivna av entusiaster som älskar sitt rockband eller fotbollslag, men skrivkunnigheten är inte alltid på topp. Utan att vara expert på ämnet, kan en allmänbildad person ge en hjälpande hand.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I menyn till vänster, klicka på länken ”Slumpartikel”.
- Läs sidan som kommer upp och leta efter stavfel, särskrivningar, syftningsfel eller andra språkliga brister.
- Om artikeln såg bra ut, klicka fram en ny Slumpartikel.
- När du ser ett fel, klicka ”Redigera” endera på fliken överst i sidan eller vid närmast föregående avsnittsrubrik.
- Artikelns wikitext syns nu i textrutan. Förutom själva texten kan där finnas uppmärkning för `'kursivering'`, `'''fetstil'''`, `[[länkar]]` och liknande. Låt inte detta förvill dig.
- Leta på språkfelet och skriv in den rätta texten där.
- Vid ”Sammanfatta redigeringen”, skriv ”språkfel”.
- Klicka på knappen ”Spara” under textrutan.
- Kontrollera att den nya versionen av artikeln ser bättre ut än den tidigare.
- Klicka på fliken ”Historik” för att se ditt bidrag.

Övningsuppgifter till Wikipedia

Upptäck kategoriträdet

Längst ner i varje artikel i Wikipedia anges en eller flera kategorier. Nya kategorier kan skapas av vem som helst, precis som artiklar. Kategorierna följer inte något fastlagt system, men kategoriträdet ser ungefär likadant ut på alla språk av Wikipedia.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- Leta på någon artikel som intresserar dig, till exempel din egen hemort eller någon intressant författare. Längst ner anges en eller flera kategorier.
- Vilka kategorier ingår artikeln i? Klicka på en av kategorierna.
- Kategorisidan har ett namn som börjar med **Kategori:** och påminner till utseendet om en artikel, men i stället för text har den en lång lista över de artiklar och underkategorier som ingår. Dessutom kan kategorin själv ingå i en eller flera överordnade kategorier, vilket visas längst ner.
- Välj någon av de överordnade kategorierna, för att se vilka andra underkategorier den innehåller.
- Borde den artikel, som du började med, tillhöra någon annan kategori?
- Gå tillbaks till artikeln du började med.
- Klicka fliken ”Redigera” högst upp i sidan.
- Rulla ner till slutet av wiki-texten.
- Där kan du skriva in exempelvis `[[Kategori:Orter i Pajala kommun]]`
- Klicka på knappen ”Spara”.

Övningsuppgifter till Wikipedia

Lägg till en källhänvisning

Det är numera ett starkt önskemål att artiklar i Wikipedia ska hänvisa till källor. Tyvärr ställdes detta krav inte tidigare, så många äldre artiklar saknar källhänvisningar. Ibland läggs markeringen ^[källa behövs] in vid tvivelaktiga uppgifter.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I sökrutan, skriv Kategori:Artiklar som behöver enstaka källor
- I den här kategorin finns 3800 sidor som innehåller markeringen ”källa behövs”. Välj någon av dem.
- Leta reda på var i artikeln ”Källa behövs” är inlagt.
- Känner du till någon bra källa att hänvisa till, för det ifrågasatta påståendet? Påståendet kanske är fel och måste rättas?
- Klicka ”Redigera”, endera högst upp i sidan eller vid närmast föregående avsnittsrubrik.
- Leta på `{{källa behövs}}` eller `{{kb}}` i wiki-texten.
- Lägg in en fotnot, så här: `<ref>Anita Björn, Nordiska mesar (1978), sid. 43.</ref>`
- Se till att det längst ner i artikeln finns en rubrik för källor, och att markeringen `<references/>` finns där. Det är där fotnogerna kommer att hamna. Lägg annars till det i slutet av artikeln: `== Källor ==
<references/>`
- Vid ”Sammanfatta redigeringen”, skriv ”källhänvisning”.
- Klicka på knappen ”Spara”.

Övningsuppgifter till Wikipedia

Lathund för wiki-text

Allt innehåll i Wikipedia skrivs i texttrutor direkt i webbläsaren, där det tyvärr inte finns samma funktioner som i en vanlig ordbehandlare. Därför måste man använda specialtecken, som kallas wiki-text eller uppmärkning (mark-up).

<code>'''fetstil'''</code>	fetstil
<code>''kursivering''</code>	<i>kursivering</i>
<code>== Avsnittsrubrik ==</code>	Avsnittsrubrik
<code>=== Underrubrik ===</code>	Underrubrik
<code>* Punktlista</code>	● Punktlista
<code># Numrerad lista</code>	1. Numrerad lista
<code>: Indrag</code> <code>:: Mer indrag</code>	Indragen text Mer indrag.
<code>[[Sverige]]</code>	Länk till en annan artikel.
<code>[[lykta lyktor]]</code>	Texten lyktor länkar till artikeln lykta.
<code>[[Bild:Älg.jpg thumb En älg i granskog.]]</code>	Bild (filnamnet Älg.jpg) med tillhörande bildtext.
<code>{ class=wikitable</code> <code> -</code> <code>! Land !! Poäng</code> <code> -</code> <code> [[Sverige]] 17</code> <code> }</code>	Tabell med: - radbrytning ! rubriker !! tabellvärden
<code><ref>Anita Björn, Nordiska mesar (1978), sid. 43</ref></code>	Fotnot för källhänvisning.
<code>{{SFDb person=133633}}</code>	Mall-anrop med parameter.
<code>~~~~</code>	Signatur i diskussionsinlägg.

Övningsuppgifter till Wikipedia

Skapa en ny artikel

När Wikipedia saknar en artikel om något viktigt ämne, är det din uppgift att skriva den artikeln.

Avancerad övning

- Varje ny artikel bör vara förankrad med länkar från existerande artiklar. Artikeln om Vetlanda bör ha en länk från artikeln om Småland och artikeln Bostongurka bör ha en länk från artikeln Mosbricka. Utan sådana länkar skulle den nya artikeln bli hängande i luften, eller föräldralös (engelska: *orphan*) med risk för att ingen hittar den.
- Hitta ett ämne som behöver en ny artikel och en lämplig moderartikel, där den kan förankras med en länk.
- Redigera moderartikeln och lägg in en länk till den nya artikeln, t.ex. [[Vetlanda]] eller [[Bostongurka]].
- Klicka på knappen ”Spara”.
- Moderartikeln ska nu ha en röd länk till den ännu inte existerande artikeln. Klicka på denna röda länk.
- Skriv den nya artikeln. Första ordet ska vara uppslagsordet i fetstil. Första meningen ska vara en förklarande sammanfattning av hela artikeln. Använd avsnittsrubriker, länkar till andra artiklar, källhänvisningar och kategorier som det passar.
- Lägg aldrig in lånad text utan tillåtelse.
- Klicka på knappen ”Spara”.
- Var beredd på att andra kommer att redigera din nya artikel. Du ”äger” den inte. Den kan rentav bli raderad, om det var ett olämpligt val av ämne.

Övningsuppgifter till Wikipedia

Ladda upp en bild

För att lägga in en bild i en artikel, behöver man bara ange dess filnamn i artikelns text. Se lathunden för wiki-text. Men dessutom måste själva bilden laddas upp till servern. För att alla språk av Wikipedia ska ha tillgång till alla bilder, lagras bilderna i bildbanken Wikimedia Commons.

Avancerad övning

- Ha bilden till hands på din dator. Kanske måste den först laddas in från digitalkameran, sparas från ett ritprogram eller hämtas från något annat ställe.
- Ladda bara upp bilder som du själv äger upphovsrätten till. Och ladda inte upp alltför privata bilder. Tänk på att hela världen kommer att få tillgång till den, för olika syften. Wikimedia Commons är en öppen bildbank.
- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- Du måste vara inloggad för att få ladda upp bilder.
- I menyn till vänster, klicka på ”Ladda upp filer”.
- Klicka på länken ”uppladdningssidan på Commons”.
- Vid ”Ursprungsfilens namn”, ange det filnamn som bilden har på din dator.
- Vid ”Nytt filnamn”, välj ett beskrivande namn som bilden ska få hos Wikipedia, till exempel Älg.jpg
- Fyll i de andra fälten.
- Vid ”Licens”, välj ”Eget verk, Multi-licensierat...”
- Klicka på knappen ”Ladda upp fil”.
- Nu går det att lägga in [[Bild:Älg.jpg]] i artikeln.

Wikimedia Sverige, <http://wikimedia.se>

Övningsuppgifter till Wikipedia

Mer läsning om Wikipedia

De här korta övningarna kan hjälpa dig att komma igång med Wikipedia, men sedan finns det mycket mer att lära sig.

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I menyn till vänster, klicka på ”Hjälp”.
- Börja med ”Nybörjarkurs” och de andra hjälpsidorna.

Wikipedia innehåller inte bara vanliga encyklopediska artiklar, utan också diskussionssidor, användarsidor, hjälpsidor, specialsidor och mycket annat. För att undvika namnkrockar, är sidorna indelade i **namnrymder** (engelska: *namespaces*), som står först i uppslagsordet följt av kolon, till exempel **Diskussion:Vetlanda**, **Användare:Rymdbörje**, **Special:Statistik**, **Wikipedia:Hjälp**, **Mall:SFD** och **Kategori:Orter i Pajala kommun**.

- I menyn till vänster, klicka på ”Bybrunnen”. Det är en stor sida med dagliga allmänna diskussioner om allt som rör Wikipedia.
- På sidan Wikipedia:Wikiträffar kan vem som helst kalla samman en träff (på ett fik) med andra wikipedianer.
- Föreningen Wikimedia Sverige arrangerar Wikipedia Academy, ordnar föredrag och utställningar med mera, <http://wikimedia.se>

Böcker

- Lennart Guldbrandsson, *Så fungerar Wikipedia* (2008), till salu från direkttryckeriet <http://vulkan.se/> och i ny utgåva (nov. 2008) från Hexa förlag via bokhandeln.
- John Broughton, *Wikipedia – the Missing Manual* (2008), Pogue/O'Reilly, ISBN 978-0-596-51516-4

Wikimedia Sverige, <http://wikimedia.se>